मेधा सूक्तम् (तैत्तिरीय आरण्यक १०, ४१—४४)

Mēdhā Sūktam (taittirīya āraṇyaka 10, 41 – 44)

Mēdhā Sūktam word-by-word meanings

The Ṛgvidhāna [4–96 & 97] advises us to suckle the newborn babe or feed it nourishment while chanting the *mēdhā* & *śhraddhā sūkta-s* so that the baby may acquire the qualities that *śhraddhā* and *mēdhā dēvī-s* confer upon the growing child. [These qualities are rock-solid-self-confidence & a sharp, analytical-incisive-mind having an almost-photographic memory].

मे॒धा दे॒वी जु॒षमा॑णा न॒ , आगा᳚द्वि॒श्वाची॑ भ॒द्रा सु॑मन॒स्य मा॑ना ।

त्वया॒ जुष्टा॑ नु॒दमा॑ना दु॒रुक्ता᳚न् बृ॒हद्व॑देम वि॒दथे॑ सु॒वीरा᳚ः ॥

। मेधा । देवी । जुषमाणा । नः । आगात् । विश्वाची । भद्रा । सु-मनस्य-माना ॥

। त्वया । जुष्टा । नुदमाना । दुः-उक्तान् । बृहत् । वदेम । विदथे । सु-वीराः ॥

mēdhādēvī juṣhamāṇā na , āgāād’viśh’vāchī bhad’rā sumanas’ya mānā ।

tvayā juṣh’ṭā nudamānā duruk’tāān’ bṛhad’vadēma vidathē suvīrāāḥa ॥

। mēdhā । dēvī । juṣhamāṇā । naḥa । āgāt । viśhvāchī । bhadrā । su-manasya-mānā ॥
। tvayā । juṣhṭā । nudamānā । duḥu-uktān । bṛhat । vadēma । vidathē । su-vīrāḥa ॥

मेधा **mēdhā** = *mē dhārayati iti mēdhā*. That power which upholds my memories is *mēdhā*
॥ देवी **dēvī** = fem. deity (from the root sound ‘*div*’— lit. those that ‘shine’)
॥ जुषमाणा **juṣhamāṇā** = delighting (in us) ॥ नः **naḥa** = (in) us ॥ आगात् **āgāt** = upon (whose) coming
॥ विश्वाची **viśhvāchī** = all penetrating ॥ भद्रा **bhadrā** = auspicious
॥ सु-मनस्य-माना **su-manasya-mānā** = favourably disposed with a positive attitude

त्वया **tvayā** = (by) your ॥ जुष्टा **jușhṭā** = (being) pleased ॥ नुदमाना **nudamānā** = from root ‘*nud*’— to prattle, make pointless talk, noise; also ‘to push aside’ ॥ दुः-उक्तान् **duḥu-uktān** = undesirable-word-speakers ॥ बृहत् **bṛhat** = great ॥ वदेम **vadēma** = (all) speak ॥ विदथे **vidathē** = upon knowing (*mēdhā*) ॥ सु-वीराः **su-vīrāḥa** = *su* is short for *suṣhṭhu* = superb, excellent. *vīrāḥa* = heroic, brave. Both mean ‘the superb heroes’

O Mēdhā dēvī, you are coming to us very pleased, with your all-penetrating goodness and your positive attitude. (thus) She confers upon us these (very qualities). Your grace bestows knowledge. Even those making undesirable noises are rendered wise, great, speakers.

त्वया जुष्ट , ऋषिर्भवति देवि त्वया ब्रम्हाऽऽगत श्रीरुत त्वया ।
त्वया जुष्टश्चित्रं विन्दते वसु सा नो जुषस्व द्रविणो न मेधे ॥

। त्वया । जुष्ट । ऋषिः । भवति । देवि । त्वया । ब्रम्ह । आ । गत । श्रीः । उत । त्वया ॥
। त्वया । जुष्टः । चित्रम् । विन्दते । वसु । सा । नः । जुषस्व । द्रविणे । नः । मेधे ॥

tvayā jush'ṭa , ṛṣhir'bhavati dēvit' tvayāb' bram'hā (ā)gataśh'rīrutat' tvayāā ।
tvayā jush'ṭaśh'chit'ram' vin'datē vasu sānō juṣhas'vad' draviṇō na mēdhē ॥

। tvayā । juṣhṭa । ṛṣhiḥi । bhavati । dēvi । tvayā । bramha । ā । gata । śhrīḥi । uta । tvayā ॥
। tvayā । juṣhṭaḥa । chitram । vindatē । vasu । sā । naḥa । juṣhasva । draviṇē । naḥa । mēdhē ॥

त्वया **tvayā** = (by) your ॥ जुष्ट **juṣhṭa** = pleasure ॥ ऋषिः **ṛṣhiḥi** = sage or 'seer' of veda mantra ॥ भवति **bhavati** = becomes ॥ देवि **dēvi** = fem. deity ॥ त्वया **tvayā** = (by) your (pleasure) ॥ ब्रम्ह **bramha** = *bramhajñānī* ॥ आ-गत **ā-gata** = comes ॥ श्रीः **śhrīḥi** = prosperity & abundance ॥ उत **uta** = also ॥ त्वया **tvayā** = (by) your (pleasure)

त्वया **tvayā** = (by) your ॥ जुष्टः **juṣhṭaḥa** = being pleased ॥ चित्रम् **chitram** = the 'picture', meaning the infinite variety in creation ॥ विन्दते **vindatē** = gets (to know) ॥ वसु **vasu** = wealth ॥ सा **sā** = she ॥ नः **naḥa** = us ॥ जुषस्व **juṣhasva** = upon being pleased ॥ द्रविणे **draviṇē** = by wealth, the translator in R.K. Math's book has written *draviṇē* instead of *draviṇaḥa*, for a more appropriate reading ॥ नः **naḥa** = us ॥ मेधे **mēdhē** = O *Mēdhā*

By your grace, one becomes a ṛṣhi. By your grace, one becomes a bramhajñānī. Your grace begets prosperity & abundance as well. By your grace, one gets to know the vast diversity in Creation, getting different kinds of wealth in the process, O Mēdhē!

मेधां म , इन्द्रो ददातु मेधां देवी सरस्वती ।
मेधां मे , अश्विनावुभावाधत्तां पुष्करस्रजा ॥

। मेधाम् । मे । इन्द्रः । ददातु । मेधाम् । देवी । सरस्वती ॥
। मेधाम् । मे । अश्विनौ । उभौ । आ । धत्ताम् । पुष्करस्रजौ ॥

mēdhām' ma , in'drō dadātu mēdhān' dēvī saras'vatī ।
mēdhām' mē , aśh'vināvubhāvādhat'tām' puṣh'karas'rajā ॥

। mēdhām । mē । indraḥa । dadātu । mēdhām । dēvī । sarasvatī ॥
। mēdhām । mē । aśhvinau । ubhau । ā । dhattām । puṣhkarasrajau ॥

मेधाम् **mēdhām** = O *mēdhā* ॥ मे **mē** = to me ॥ इन्द्रः **indraḥa** = the deity *indraḥa*, who controls all the sense organs ॥ ददातु **dadātu** = give ॥ मेधाम् **mēdhām** = O *mēdhā* ॥ देवी **dēvī** = fem. deity ॥ सरस्वती **sarasvatī** = *sā rasēna sarati iva*, one who flows (smooth) like liquid = fem. deity presiding over speech. Also called *vāk śhakti*.

मेधाम् **mēdhām** = O *mēdhā* ॥ मे **mē** = to me ॥ अश्विनौ **aśhvinau** = (both) the *aśhvins*, the celestial medicine deities ॥ उभौ **ubhau** = both ॥ आ-धत्ताम् **ā-dhattām** = establish & make steady ॥ पुष्करस्रजौ **puṣhkarasrajau** = bedecked with lotus flower garlands

O Indraḥa! Give me mēdhā. Sarasvatī, give me mēdhā. Lotus flower garland bedecked aśhvins! establish & make steady this mēdhā śhakti in me.

---

www.SamVeda.net

अप्सरासु च या मेधा गन्धर्वेषु च यन्मनः ।
दैवीं मेधा सरस्वती सा मां मेधा सुरभिर्जुषताꣳस्वाहा ॥

। अप्सरासु । च । या । मेधा । गन्धर्वेषु । च । यत् । मनः ॥
। दैवीम् । मेधा । सरस्वती । सा । माम् । मेधा । सुरभिः । जुषताम् । स्वाहा ॥

ap'sarāsu cha yā mēdhā gan'dhar'vēṣhu cha yan'manaḥa |
daivīīm' mēdhā saras'vatī sā māām' mēdhā surabhir' juṣhatāges' svāhāā ||

| apsarāsu | cha | yā | mēdhā | gandharvēṣhu | cha | yat | manaḥa ||
| daivīm | mēdhā | sarasvatī | sā | mām | mēdhā | surabhiḥi | juṣhatām | svāhā ||

अप्सरासु **apsarāsu** = in *apsarās* (*apsarās* are the heavenly dancers, extremely charming, used to be sent to Earth by king *indraḥa* to tempt any great *tapasvī* (who was) on the verge of attaining some divine power.) || च **cha** = and || या **yā** = whoever she || मेधा **mēdhā** = *mēdhā* || गन्धर्वेषु **gandharvēṣhu** = in *gandharvas* (the heavenly minstrels) || च **cha** = and || यत् **yat** = according to, as per || मनः **manaḥa** = mind

दैवीम् **daivīm** = O *dēvī*! || मेधा **mēdhā** = *mēdhā* || सरस्वती **sarasvatī** = see previous verse above || सा **sā** = she || माम् **mām** = to me || मेधा **mēdhā** = *mēdhā* || सुरभिः **surabhiḥi** = fragrance || जुषताम् **juṣhatām** = *juhōmi* = offer into the *yajña* fire (inner or outer) || स्वाहा **svāhā** = the verb accompanying the act of offering in the *yajña* fire

The memory of apsarā-s, the thought processes of gandharva-s, be pleased to grant me, O Sarasvatī— that very same mental fragrance! Svāhā!!

आ मां मेधा सुरभिर्विश्वरूपा हिरण्यवर्णा जगती जगम्या ।
ऊर्जस्वती पयसा पिन्वमाना सा मां मेधा सुप्रतीका जुषन्ताम् ॥

। आ । माम् । मेधा । सुरभिः । विश्व-रूपा । हिरण्य-वर्णा । जगती । जगम्या ॥
। ऊर्जस्वती । पयसा । पिन्वमाना । सा । माम् । मेधा । सु-प्रतीका । जुषन्ताम् ॥

ā māām' mēdhā surabhir' viśh'varūpā hiraṇ'yavar'ṇā jagatī jagam'yā |
ūr'jas'vatī payasā pin'vamānā sā māām' mēdhā sup'ratīkā juṣhan'tām ||

| ā | mām | mēdhā | surabhiḥi | viśhva-rūpā | hiraṇya-varṇā | jagatī | jagamyā ||
| ūrjasvatī | payasā | pinvamānā | sā | mām | mēdhā | su-pratīkā | juṣhantām ||

आ **ā** = come || माम् **mām** = to me || मेधा **mēdhā** = *mēdhā* || सुरभिः **surabhiḥi** = fragrance || विश्व-रूपा **viśhva-rūpā** = in all forms || हिरण्य-वर्णा **hiraṇya-varṇā** = golden hued || जगती **jagatī** = all pervading || जगम्या **jagamyā** = all-sought-after

ऊर्जस्वती **ūrjasvatī** = full of elevating energy || पयसा **payasā** = by milk || पिन्वमाना **pinvamānā** = energizing (nourishing) || सा **sā** = she || माम् **mām** = to me || मेधा **mēdhā** = *mēdhā* || सु-प्रतीका **su-pratīkā** = *suṣhṭhu pratīkā* = excellently auspicious signs || जुषन्ताम् **juṣhantām** = be pleased to endow me

She comes with her grace, bringing these: her fragrance, her omnipresence, her lustre, her all-pervasiveness, her all-sought-after-ness, her elevating energy. By milk she gives these nourishing, energizing qualities; in the process, endowing me with auspicious signs as well.

---

www.SaiVeda.net

मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मय्य॒ग्निस्तेजो॑ दधातु॒

मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयीन्द्र॑ , इन्द्रि॒यन्द॑धातु॒

मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयि॒ सूर्यो॒॑ भ्राजो॑ दधातु ॥

। मयि । मेधाम् । मयि । प्रजाम् । मयि । अग्निः । तेजः । दधातु ।

। मयि । मेधाम् । मयि । प्रजाम् । मयि । इन्द्रः । इन्द्रियम् । दधातु ।

। मयि । मेधाम् । मयि । प्रजाम् । मयि । सूर्यः । भ्राजः । दधातु ॥

mayi mēdhām' mayip' prajām' may'yag'nis'tējō dadhātu

mayi mēdhām' mayip' prajām' mayīn'dra , in'driyan' dadhātu

mayi mēdhām' mayip' prajām' mayi sūr'yōb' bhrājō dadhātu ॥

। mayi । mēdhām । mayi । prajām । mayi । agniḥi । tējaḥa । dadhātu ।
। mayi । mēdhām । mayi । prajām । mayi । indraḥa । indriyam । dadhātu ।
। mayi । mēdhām । mayi । prajām । mayi । sūryaḥa । bhrājaḥa । dadhātu ॥

मयि **mayi** = my ॥ मेधाम् **mēdhām** = *mēdhā* ॥ मयि **mayi** = my ॥ प्रजाम् **prajām** = progeny ॥ मयि **mayi** = my ॥ अग्निः **agniḥi** = fire deity ॥ तेजः **tējaḥa** = fiery lustre ॥ दधातु **dadhātu** = give

॥ **mayi** ॥ **mēdhām** ॥ **mayi** ॥ **prajām** ॥ **mayi** [all repeated as above] ॥ इन्द्रः **indraḥa** = king of deities, regulator-controller of sense-organs ॥ इन्द्रियम् **indriyam** = sense-organs ॥ दधातु **dadhātu** = give

॥ **mayi** ॥ **mēdhām** ॥ **mayi** ॥ **prajām** ॥ **mayi** [all repeated as above] ॥ सूर्यः **sūryaḥa** = sun deity ॥ भ्राजः **bhrājaḥa** = illumination ॥ दधातु **dadhātu** = give

O my mēdhā! Give this to me & my progeny:
From agniḥi — his fiery lustre;
From indraḥa — perfectly working sense organs and work-organs;
From the sun — his all round illuminating quality.

Pada pāṭha for the last line is available since that portion is also chanted in the *Taittirīya samhitā*. The advanced chanters may chant the *pada*, *krama*, *jaṭā* and *ghana pāṭhas* for this particular line.

Pada pāṭha for mayi mēdhām mayi prajām (TS 3, 3, 1—7 to 9)

। मयि॑ । मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामिति॑प्र-जाम् । मयि॑ । अ॒ग्निः । तेजः॑ । द॒धा॒तु॒ ।

। मयि॑ । मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामिति॑प्र-जाम् । मयि॑ । इन्द्रः॑ । इ॒न्द्रि॒यम् । द॒धा॒तु॒ ।

। मयि॑ । मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामिति॑प्र-जाम् । मयि॑ । सूर्यः॑ । भ्राजः॑ । द॒धा॒तु॒ ॥

। mayi । mēdhām । mayi । prajāmitip'ra-jām । mayi । ag'niḥi । tējaḥa । dadhātu ।

। mayi । mēdhām । mayi । prajāmitip'ra-jām । mayi । in'draḥa । in'driyam । dadhātu ।

। mayi । mēdhām । mayi । prajāmitip'ra-jām । mayi । sūr'yaḥa । bhrājaḥa । dadhātu ॥

NOTE: Some chanters begin with the mantra from *taittirīya upaniṣhad* "*yaśhchhandasāmṛṣhabhō viśhvarūpaḥa...*" as a *śhānti pāṭha* and end with the *hamsa gāyatrī* as an ending to the *mēdhā sūktam*. These are not present in the original *āraṇyaka* version before and after the *mēdhā sūktam*.

(We are proactively concerned with the correctness and accuracy of all our presentations.
Any suggestions, corrections, remarks will be treated with gratitude, promptness and respect.
Please email them to Maunish Vyas: maunish *dot* vyas *at* gmail *dot* com)

www.SanskritVeda.net